

Esther Ammundsen – første kvindelige medicinaldirektør

Overlæge Karin Garde & dr.med. Claus Lundstedt

Esther Ammundsen blev født 1906, tog medicinsk embeds-eksamen i 1933, blev dr.med. i 1939, tog embedslægeeksamen samme år, blev i 1951 stadslæge i København og ti år efter medicinaldirektør. Hun gik af i 1974 og døde i 1992 [1].

Hun voksede op i en akademikerfamilie, hvor der var en forventning om, at hun tog en længerevarende uddannelse, men hendes valg af studium vakte betænkelighed – hvordan skulle en svagelig ung kvinde kunne gennemføre det anstrengende medicinstudium [2]? Hun fik som ung en varig rygskade af en tuberkuloseinfektion, men opfattede sig ikke som syg eller handicappet.

Hun knyttede under studiet, hvor hun de sidste år boede på det nys oprettede Kvinderegensen, stærke, livsvarige venskaber med senere fremtrædende kvinder som justitsminister *Helga Pedersen* og psykiateren *Emma Vestergaard*. Hun engagerede sig i Kvindelige Lægers Klub og Danske Kvinders Nationalråd. Under studiet bemærkede hun, i hvor høj grad medicinstuderende levede i et akademisk elfenbenstårn med alt for ringe viden og interesse for samfundsforhold. Måske derfor blev hun tidligt optaget af tuberkulosebehandling og -bekæmpelse.

De begivenheder, som førte hende ind på socialmedicinsk arbejde i en tid, hvor den side af medicinen havde meget lidt bevågenhed, og hvor kvindelige læger var få, havde med hendes virksomhed under 2. verdenskrig at gøre: Hun blev tidligt involveret i modstandsarbejde og blev i 1942 idømt et års fængsel for at have huset en illegal radiosender. Efter løsladelsen blev hun på Blegdamshospitalet impliceret i behandlingen af koncentrationslejr-fanger under deres transport til Sverige via Danmark, og i tilrettelæggelsen af det helbredsmæssige tilsyn af de ca. 30.000 ikke-tyske flygtninge, som var i Danmark efter krigen. Tillige var hun engageret i efterkrigstidens hjælpearbejde både nationalt og internationalt, og vejen var banet for stadslægeembedet i København. Her organiserede hun bl.a. poliovaccination efter epidemien. I virksomheden som medicinaldirektør (en stilling hun fik under eksplicit modstand fra forgængerens) viste hun fremragende evner for at trække de store linjer i sundhedsvæsenet: Hun så betydningen af en stærk almen praksis sektor og oprettelse af centralsygehuse som forudsætning for at kunne yde specialiseret behandling. Indførelse af dialyse var et eksempel på kampen mellem decentralisering og centralisering i sygehusvæsenet, og den gik ikke for sig uden lidenskaber. Samordningen mellem sociale og medicinske tilbud til befolkningen var en hjertesag, og hun arbejdede for faget socialmedicin i lægestudiet.

Maleriet af *Esther Ammundsen* er udført af *Niels Winkel* i 1982 og hænger i Domus Medica.

De karakteristika, som andre har fremhævet om hende, er mod, ukuelighed, humor, rapkæftethed, selvironi og format til at træffe upopulære beslutninger. Selvironi var fremtrædende: Ved festen i Domus Medica i 1985 i 100-året for den første kvindelige læges embedseksamen forklarede hun, hvordan sådan en lille dame kunne få så stor en stilling: Det gjaldt om at være heldig, dvs. stillingen var der, da hun skulle bruge den, i en tid hvor det blev anset for taktløst at tale om penge – dem var der nok af. Tillige gjaldt det om at være lidt overfladisk, eksemplificeret ved hendes postgennemgang: Hun spottede straks det vigtige og tilkaldte kontorchefen: »Vil De se, hvad der står der?« Om forhindringerne for en ambitiøs kvinde i et mandefag så hun karsk på det: Vanskeligheder er til for at blive overvundet. Hun havde anderledes vilkår end de moderne unge kvinder, som har mand og børn og ingen hushjælp. Selv havde hun altid haft nogen til at pudse sine sko. Hun kom ikke selv ind på sin uforfærdethed, fremragende begavelse og enorme arbejdsevne [3].

Som forbillede for nutidens kvindelige læger står hendes mod, livslange engagement i helbredsforhold, det klare blik for de store linjer og på det personlige plan hendes selvironi, humor og slagfærdighed (**Figur 1**).

Korrespondance: *Karin Garde*, Afdeling L, Sct. Hans Hospital, DK-4000 Roskilde.

Litteratur

1. Larsen J, Ilsøe G, Nielsen HR et al, red. Dansk kvindebiografisk Leksikon. København: Rosinante. 2000.
2. Ammundsen E. I Nielsines fodspor. I: Borum K, Dannesiold-Samsøe B, Jørgensen V et al, red. Kvindelige læger gennem 100 år. København: Munksgaard, 1984.
3. Ammundsen E. Amanda fortæller København: Munksgaard. 1990.